

Sprawozdanie z konferencji „Neuropsychiatria i Neuropsychologia. Update 2018”, Poznań, 27–28 listopada 2018 r.

Report of conference “Neuropsychiatry and Neuropsychology. Update 2018”, Poznań, 27-28 November 2018

Dorota Łojko

Klinika Psychiatrii Dorosłych, Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu

Neuropsychiatria i Neuropsychologia 2018; 13, 4: 142–144

Adres do korespondencji:

dr n. med. Dorota Łojko

Klinika Psychiatrii Dorosłych

Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego

ul. Szpitalna 27/33, 60-572 Poznań

e-mail: lojko@ump.edu.pl

W dniach 27–28 listopada 2018 r. odbyła się kolejna edycja konferencji naukowej „Neuropsychiatria i Neuropsychologia. Update 2018”. Jej organizatorzy – Klinika Psychiatrii Dorosłych Uniwersytetu Medycznego im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, Sekcja Psychofarmakologii Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego oraz Wydawnictwo Termedia, wydawca czasopisma „Neuropsychiatria i Neuropsychologia” – jak co roku zaprosili wykładowców reprezentujących *neuroscience*, szeroki obszar nauki związanej z integracją wiedzy z różnych dyscyplin, takich jak psychiatria, psychologia, neurologia, neuropsychologia, genetyka molekularna, neuroobrazowanie, neurofarmakoterapia, neuropsychoimmunologia. Wykłady prezentowane były w sesjach zatytułowanych: *Neuropsychiatria*, *Psychiatria* i *Neurologia*. Wyjątkowym wydarzeniem podczas tegorocznej konferencji było uczczenie 50. rocznicy powstania Katedry Psychiatrii Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu.

Wykład inauguracyjny wygłosiła prof. Silvana Galderisi, prezes Europejskiego Towarzystwa Psychiatrycznego (EPA). Profesor Galderisi na co dzień pracuje na Uniwersytecie Campania Luigi Vanvitelli w Neapolu, gdzie prowadzi badania dotyczące głównie patofizjologii schizofrenii, jej leczenia, ze szczególnym naciskiem na zaburzenia funkcji poznawczych i objawy negatywne oraz ich znaczenie dla przebiegu choroby. Jest autorem i współautorem ponad 200 doniesień naukowych w czasopiśmie i książkach. Swoją wykład zatytułowała „Negative symptoms of schizophrenia. An update”. Profesor przypomniała krótko historię pojęcia objawów negatywnych schizofrenii oraz przedstawiła przyjmowaną obecnie konceptualizację tego pojęcia. Było to krótkie streszczenie

obszernego artykułu jej autorstwa pt. „Negative symptoms of schizophrenia: new developments and unanswered research questions”, który ukazał się w 2018 r. w czasopiśmie „Lancet Psychiatry”. Bardzo interesująca była część wykładu poruszająca praktyczny aspekt oceny objawów negatywnych u pacjentów i wykorzystania skal psychometrycznych. Profesor Galderisi omówiła wyniki analizy sieciowej danych uzyskanych w wielośrodkowym badaniu prawie tysiąca chorych na schizofrenię dotyczące zależności między zmiennymi psychopatologicznymi a wskaźnikami rzeczywistego funkcjonowania chorych w ich środowisku. W dalszej części konferencji uczestnicy mieli możliwość wysłuchania jeszcze dwóch wykładów prof. Filipa Rybakowskiego dotyczących schizofrenii.

W wykładzie pt. „Czy możemy wpływać na przebieg schizofrenii?” omówiono takie czynniki decydujące o przebiegu choroby, jak czas rozpoczęcia leczenia, nawroty, jakość życia chorych oraz śmiertelność. Profesor przytoczył wyniki badań wskazujące na związek przyczynowy pomiędzy okresem nieleczonej psychozy a pogorszeniem obrazu klinicznego i funkcjonowania społecznego oraz przypomniał o kluczowym znaczeniu skrócenia okresu nieleczonej psychozy dla osiągnięcia długoterminowych wyników pozytywnych u pacjentów z pierwszym epizodem psychotycznym. Nawrotom można zapobiegać m.in. przez wdrażanie od samego początku leczenia przeciwpsychotycznego lekami typu LAT, co wiąże się ze znacznie lepszym funkcjonowaniem i mniejszym ryzykiem śmiertelności. Wiadomo, że chorzy na schizofrenię mogą żyć nawet o 30 lat krócej w porównaniu z osobami w populacji ogólnej. Przyczyny zwiększonej śmiertelności

pacjentów ze schizofrenią wynikają z przebiegu choroby, np. samobójstwa, ale są również związane ze zwiększoną zapadalnością na choroby somatyczne. Profesor Filip Rybakowski w kolejnym wykładzie odpowiadał na tytułowe pytanie: jak zminimalizować ryzyko metaboliczne u pacjentów ze schizofrenią? Profesor omówił zaburzenia metaboliczne u tych chorych, które w znacznym stopniu wpływają na podwyższenie współczynników śmiertelności u osób ze schizofrenią, oraz zwrócił uwagę na niewystarczającą opiekę medyczną nad pacjentami psychiatrycznymi w zakresie zdrowia somatycznego. Konieczny wydaje się więc udział psychiatrów w monitorowaniu parametrów metabolicznych – masy ciała, obwodu brzucha, wyników badań biochemicznych – w tej grupie chorych. Psychiatrzy powinni również uczestniczyć we wdrażaniu różnorodnych strategii zapobiegających nadwadze i otyłości. Ponieważ stosowane w terapii schizofrenii leki przeciwpsychotyczne różnią się znacznie pod względem objawów ubocznych, takich jak wpływ na masę ciała, warto zwracać na to uwagę przy wyborze leku, nie zapominając także o rekomendowaniu modyfikacji diety i aktywności fizycznej. W trakcie wykładu słuchacze mogli poznać też zalecane leczenie farmakologiczne stosowane w zaburzeniach metabolicznych, np. hiperlipidemii, otyłości.

Najnowsze badania dotyczące zagadnienia osobowości omówiono w dwóch wykładach. Profesor Anna Grabowska reprezentująca Instytut Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego PAN i Uniwersytet SWPS w wykładzie pt. „Mózgowe korelaty cech osobowości: badania neuroobrazowe” przedstawiła wyniki badań neuropsychologicznych – powiązania między strukturami mózgu a cechami osobowości. Profesor Grabowska od wielu lat prowadzi badania, w których poszukiwane są zależności między strukturami mózgu a cechami osobowości, a dzięki postępowi metod neuroobrazowania prezentowane wyniki każdego roku przynoszą nowe informacje.

Doktor hab. Wojciech Dragan z Wydziału Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego (Katedra Psychologii Różnic Indywidualnych) w wykładzie pt. „Genetyka osobowości. 2018 update” przypomniał wybrane modele osobowości: model Cloningera oraz model pięcioczynnikowy. W dalszej części wykładu omówił wyniki badań odziedziczalności cech osobowości przeprowadzonych na bliźniętach oraz badania GWAS (*genome-wide association study*). Wyniki badań wariantów genetycznych potwierdziły rolę genów kandydujących *DRD4* (wariant 7r związany z wyższym poziomem poszukiwania nowości) oraz genu *5-HTT* (genotypy SS/SL

związane z wyższym poziomem neurotyczności) oraz korelacje genetyczne cech osobowości i psychopatologii. Doktor Dragan przedstawił słuchaczom wyniki uzyskane przez Lo i wsp. w 2017 r. w ramach analizy GWAS i cech osobowości (wg koncepcji modelu wielkiej piątki) w powiązaniu z zaburzeniami psychicznymi oraz metaanalizę badań GWAS dla cechy neurotyzmu u prawie pół miliona badanych.

Zagadnienia genetyczne kontynuował prof. Jerzy Samochowiec z Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie w wykładzie pt. „Genetyka uzależnień. 2018 update”. Profesor, który od wielu lat zajmuje się tą tematyką, przedstawił ostatnie wyniki badań genetycznych u pacjentów uzależnionych. Po wykładzie rozwinęła się dyskusja dotycząca kryteriów rozpoznawania uzależnienia w obu systemach kwalifikacyjnych – ICD i DSM – oraz implikacji terapeutycznych uzyskanych rezultatów badań genetycznych.

Wśród wykładowców nie mogło zabraknąć prof. Dominiki Dudek, kierownik Kliniki Psychiatrii Dorosłych *Collegium Medicum* Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jak zawsze uświetniła konferencję znakomitym wykładem, w tym roku zatytułowanym „Lęk i choroby somatyczne”. Jest to ważne zagadnienie diagnostyczne. Profesor Dudek podkreśliła możliwość współwystępowania chorób somatycznych i zaburzeń psychicznych, pojawienia się lęku jako reakcji na chorobę somatyczną oraz sytuacji, w której somatyczne objawy lękowe prezentowane są w przebiegu zaburzeń lękowych (np. GAD, lęk napadowy). Szczególną uwagę poświęciła neurobiologii bólu i powiązaniu bólu z objawami lękowymi i/lub depresyjnymi. Omawiane współwystępowanie lęku i chorób somatycznych wiąże się z koniecznością wnikliwej diagnozy i odpowiedniego leczenia, które prof. Dudek przedstawiła w dalszej części wykładu, korzystając z bardzo praktycznej formy – omówienia serii przypadków, np. chory z zatorem tętnicy płucnej, pacjent z cukrzycą i neuropatią.

Psychiatryczne aspekty autoimmunologicznego zapalenia mózgu były tematem kolejnego wykładu prof. Filipa Rybakowskiego. Jest to ważki temat neuropsychimmunologii w praktyce lekarza neurologa i psychiatry stwarzający istotne trudności diagnostyczne. Profesor omówił epidemiologię, diagnozę różnicową, obraz kliniczny, leczenie i rokowanie w autoimmunologicznym zapaleniu mózgu, podkreślona została zwłaszcza konieczność podejrzenia procesu autoimmunologicznego w przypadku pierwszego epizodu psychotycznego. Wśród czynników, które mogą wskazywać na taką przyczynę psychozy, prof.

Rybakowski wymienił m.in. szybki początek objawów, niedawną infekcję wirusową, nietypowe objawy kliniczne, np. neurologiczne o niewielkim nasileniu, złą reakcją na leki przeciwpsychotyczne, nieprawidłowy obraz EEG czy badanie MRI.

W sesji *Neurologia* uczestnicy mieli możliwość wysłuchać niezrównanej prof. Anny Członkowskiej z Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. Profesor Członkowska w wykładzie pt. „Immunoterapia stwardnienia rozsianego” omówiła rozpoznawanie i leczenie tej choroby. Nadal zbyt mało wiadomo o patogenezie SM i jego naturalnym przebiegu. Obowiązująca do niedawna teoria immunologiczna wydaje się nie w pełni wyjaśniać początek i bardzo zróżnicowany przebieg tego schorzenia (od łagodnej postaci z wieloletnim przebiegiem po występującą w 1–5% przypadków postać o tzw. przebiegu piorunującym). Rozwój nie tylko w zakresie neurologii, lecz także szeroko rozumianych nauk *neurosciences* jest związany ze zmianami w kryteriach rozpoznawania stwardnienia rozsianego, jego leczenia i rokowania. Profesor Członkowska poruszyła również trudny temat pomyłek diagnostycznych: jako stwardnienie rozsiane błędnie rozpoznawane są takie stany chorobowe, jak migreny, fibromialgia, zaburzenia konwersyjne i niespecyficzne objawy neurologiczne z towarzyszącymi nieprawidłowościami w MRI.

Bardzo duże zainteresowanie wzbudził wykład prof. Małgorzaty Kossut z Instytutu Nenckiego w Warszawie zatytułowany „Neurobiologia różnic płciowych – mity i fakty”. Profesor przedstawiła wyniki badań dotyczące różnic płciowych w wielkości poszczególnych struktur mózgu, ale też bardziej subtelne – połączeń synaptycznych, zróżnicowania funkcjonalnego sieci neuronów, wpływu hormonów płciowych na transmisje synaptyczne i inne. Wyniki wielu badań z dziedziny *neuroscience* potwierdzają bardzo liczne, nie tyle w makroskopowej, ile mikroskopowej budowie i neurochemii, różnice między mózgiami żeńskimi i męskimi, co ma wpływ na zachowanie (opiekuńcze, agresywne).

Choroby psychiczne w świetle teorii ewolucji były tematem wystąpienia prof. Janusza Rybakowskiego, kierownika naukowego wszystkich edycji konferencji „Neuropsychiatria i Neuropsychologia”. Profesor w sposób przystępny i ciekawy opowiadał o koncepcjach dotyczących zaburzeń funkcjonowania psychicznego jako ewolucyjnie adaptacyjnych i nieadaptacyjnych. Od dawna interesowało naukowców, dlaczego choroby psychiczne utrzymują się w populacji, dziś pytają oni, dlaczego geny związane z tymi

chorobami utrzymują się w populacji. Profesor Rybakowski przytoczył wyniki badań epidemiologicznych, w których stwierdzono istotne upośledzenie zdolności reprodukcyjnej chorych na schizofrenię, depresję i chorobę afektywną dwubiegunową, oraz omówił krótko wyniki badań genetycznych dotyczących genów związanych ze schizofrenią. W kontekście ewolucyjnym istnieje wiele hipotez nadających tej chorobie i jej objawom znaczenie w spajaniu grupy i jej dzieleniu, w powstawaniu mowy (języka), hipotez dotyczących powiązania z rozwojem interakcji społecznych. W kolejnej części wykładu Profesor opowiedział o teoriach dotyczących ewolucyjnych korzyści depresji oraz rozumieniu depresji jako „kosztu” ewolucji. Zainteresowanych dokładnym omówieniem powyższych teorii w odniesieniu do choroby afektywnej dwubiegunowej wykład ten z pewnością zachęcił do sięgnięcia po kolejne wydanie książki prof. Janusza Rybakowskiego pt. „Oblicza choroby maniako-depresyjnej”. Był to bardzo ciekawy wykład, który ukazał, że do *neuroscience* nieuchronnie zmiernają też takie nauki, jak etologia czy ewolucjonizm.

Wykład prof. Jana Jaracza, kierownika Katedry Psychiatrii Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, poświęcony 50-leciu Katedry Psychiatrii UM w Poznaniu, upamiętnił również rocznicę 100-lecia akademickiej psychiatrii. Dla wszystkich uczestników konferencji przedstawione fakty i anegdoty były bardzo interesujące, a zaproszeni byli pracownicy klinik psychiatrycznych udostępnili zdjęcia i podzielili się wspomnieniami. Udział w konferencji był też okazją do spotkań po latach, rozmów i żartów. Profesor Jaracz przypomniał wszystkich dotychczasowych kierujących Kliniką Psychiatrii w Poznaniu: od prof. Stefana Borowieckiego (kierownika w latach 1921–1937) aż do czasów współczesnych, kiedy w utworzonej Katedrze Psychiatrii powstała kolejna klinika psychiatrii – Klinika Psychiatrii Dzieci i Młodzieży (1990 r.) oraz Zakład Genetyki Psychiatrycznej (1999 r.). Można było też usłyszeć i zobaczyć na zdjęciach historię zmian lokalizacji budynku kliniki. Nie zabrakło informacji o współczesnych działaniach: o działalności usługowej, dydaktycznej czy naukowej w obu klinikach psychiatrycznych i zakładzie genetyki oraz zdobytych prestiżowych nagrodach i licznych grantach.

Dziękując w imieniu organizatorów konferencji wszystkim wykładowcom, uczestnikom i zaproszonym gościom, prof. Janusz Rybakowski zaprosił na konferencję „Neuropsychiatria i Neuropsychologia. Update 2019” w dniach 22–23 listopada br.